

ЗМІСТ ФОРМУВАННЯ АНГЛОМОВНОЇ КОМУНІКАТИВНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ УЧНІВ ПРОФЕСІЙНИХ ЛІЦЕЇВ

Сенченко Я.С., аспірант

Запорізький національний університет, вул. Жуковського, 66, м. Запоріжжя, Україна

ro4ta.ua91@mail.ru

Хоча останні наукові відгуки вже синтезували розуміння англомовної комунікативної компетентності, процеси, які пояснюють як учні професійних ліцеїв оволодівають і розвивають комунікативну компетентність і як вона формується, зумовлюють необхідність подальшого дослідження. Сучасний етап модернізації професійної освіти передбачає впровадження компетентно орієнтованого підходу. Успішний процес комунікації є життєво важливим компонентом такого підходу. Процес викладання англійської мови в професійних ліцеях показує, що учні не володіють найбільш важливими навичками комунікативної компетентності. Учні дуже рідко можуть послідовно і переконливо висловити свою точку зору, вони також не володіють специфічною лексикою і не можуть у будь-який момент приєднатися до процесу спілкування. Це дослідження спрямоване на детальне вивчення такого питання: як зміст навчання учнів професійних ліцеїв пов'язаний з формуванням англомовної комунікативної компетентності. У ньому представлені теоретичні основи розуміння поняття «англомовна комунікативна компетентність» і компонентів його структури в світлі сучасної літератури. Стаття представляє результати дослідження, які стосуються проблеми змісту навчання в професійних ліцеях. Вона також досліджує особливості вивчення англійської мови в професійних навчальних закладах, які відрізняються від особливостей системи середньої освіти в школі. У статті аналізується програма з англійської мови, яка включає сфери комунікації, основні теми, комунікативні ситуації, які необхідні для формування в учнів комунікативних навичок. Стаття завершується викладенням висновків дослідження. У кінці статті також звертається увага на корисну інформацію для викладачів іноземних мов, яка необхідна для формування комунікативної компетентності учнів у процесі викладання англійської мови.

Ключові слова: англомовна комунікативна компетентність, компетентнісний підхід, зміст навчання, профільна школа, професійний ліцей.

СОДЕРЖАНИЕ ФОРМИРОВАНИЯ АНГЛОЯЗЫЧНОЙ КОММУНИКАТИВНОЙ КОМПЕТЕНТНОСТИ УЧЕНИКОВ ПРОФЕССИОНАЛЬНЫХ ЛИЦЕЕВ

Сенченко Я.С.

Запорожский национальный университет, ул. Жуковского, 66, г. Запорожье, Украина

ro4ta.ua91@mail.ru

Хотя последние научные отзывы синтезировали понимание англоязычной коммуникативной компетентности, процессы, которые объясняют как учащиеся профессиональных лицеев овладевают и развивают коммуникативную компетентность и как она формируется, обуславливают необходимость дальнейшего исследования. Современный этап модернизации профессионального образования предусматривает внедрение компетентно ориентированного подхода. Успешный процесс коммуникации является жизненно важным компонентом такого подхода. Процесс преподавания английского языка в профессиональных лицеях показывает, что учащиеся не владеют наиболее важными навыками коммуникативной компетентности. Ученики очень редко могут последовательно и убедительно выразить свою точку зрения, они также не владеют специфической лексикой и не могут в любой момент присоединиться к процессу общения. Это исследование направлено на детальное изучение следующего вопроса: как содержание обучения учащихся профессиональных лицеев связано с формированием англоязычной коммуникативной компетентности. В нем представлены теоретические основы понимания понятия «англоязычная коммуникативная компетентность» и компонентов его структуры в свете современной литературы. Статья представляет результаты исследования, касающиеся проблемы содержания обучения в профессиональных лицеях. Она также исследует особенности изучения английского языка в профессиональных учебных заведениях, которые отличаются от особенностей системы среднего образования в школе. В статье анализируется программа по английскому языку, которая включает сферы коммуникации, основные темы, коммуникативные ситуации, которые необходимы для формирования у учащихся коммуникативных навыков. Статья завершается изложением выводов исследования. В конце статьи акцентируется внимание на полезную информацию для преподавателей иностранных языков, которая необходима для формирования коммуникативной компетентности учащихся в процессе преподавания английского языка.

Ключевые слова: англоязычная коммуникативная компетентность, компетентностный подход, содержание обучения, профильная школа, профессиональный лицей.

THE CONTENT OF FORMATION OF COMMUNICATIVE COMPETENCE IN ENGLISH OF PUPILS OF PROFESSIONAL LYCEUMS

Senchenko Ya.S.

Zaporizhzhya National University, Zhukovsky str., 66, Zaporizhzhya, Ukraine

po4ta.ua91@mail.ru

Although recent scholarly reviews have synthesized understandings of communicative competence in English, the processes underpinning how pupils of professional lyceums acquire and evaluate their communicative competence, and where it resides, invite further investigation. Current stage of vocational education modernization assumes mastering of a competence building approach. Effective communication is a vital component of this approach. The process of teaching the English language in professional lyceums finds that pupils do not possess the most important skills of communicative competence. The pupils are not often able to consistently and persuasively express their point of view, they also do not have the specific lexis and cannot intrude in the process of communication. This study aims to make a distinctive contribution at exploring how the learning content of pupils of professional lyceums is related to the learning of communicative competence in English. It presents the theoretical underpinnings of the concept «communicative competence in English» and the components of its structure in the light of recent literature. It provides greater knowledge concerning the problem of learning content at professional lyceums. It also studies the peculiarities of learning English at vocational establishments, which are different from the system of secondary education at school. It analyses the program of English language that includes spheres of communication, main topics, communicative situations that are necessary for the formation of pupils' communicative skills. The paper concludes by stating the findings of the research and also by making some useful information for language teachers to better develop the learners' communicative competence in teaching English.

Key words: communicative competence in English, competence building approach, learning content, profile school, professional lyceum.

Постановка проблеми. Зміни в системі освіти, суспільстві та на ринку праці вплинули на виникнення нових типів професійно-технічних навчальних закладів (професійно-технічних училищ, професійних ліцеїв, професійно-художніх училищ, художніх професійно-технічних училищ тощо). Серед типів навчальних закладів, що надають професійну освіту, провідне місце займають професійні ліцеї відповідного профілю.

Інтенсивний розвиток освіти, її модернізація та удосконалення зумовлюють потребу в сучасних конкурентоспроможних випускниках професійних ліцеїв. Підвищуються вимоги до рівня англомовної підготовки ліцеїстів, відповідно, змінюються стандарти, навчальні програми, плани тощо. Сучасному ринку праці все більше потрібні фахівці, які володіють широким професійним світоглядом і мають знання й навички спілкування англійською мовою як інтернаціональною на достатньому рівні. Успішність підготовки ліцеїстів до англомовного спілкування залежить від змісту навчання.

Проблема навчання англійської мови у професійних ліцеях потребує подальшого дослідження і зумовлює необхідність пошуку нових підходів до формування англомовної комунікативної компетентності ліцеїстів. Актуальними залишаються питання методичних основ підготовки учнів професійних ліцеїв, зокрема, проблема змісту навчання англійської мови учнів профільної школи.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблема формування англомовної комунікативної компетентності посідає одне з провідних місць у сучасній методиці викладання іноземних мов. Компетентнісний підхід неодноразово ставав предметом уваги методистів (Н. Ф. Бориско [1]; С. Ю. Ніколаєва [2]; О. Б. Тарнопольський [3]; та ін.). Проблемі навчання в ліцеях відповідних профілів присвячено праці вітчизняних вчених. Заслуговують на увагу дослідження розвитку і саморозвитку творчої особистості ліцеїста (В. М. Алфімов [4] та ін.); проблеми креативного підходу до профільного навчання ліцеїстів (А. Сологуб [5] та ін.); особливостей компетентнісного підходу саме в професійній підготовці учнів професійно-технічних навчальних закладів (Н. В. Вінник [6] та ін.). Найбільший інтерес становить праця Е. Г. Арванітопуло [7], яка присвячена проектній методиці навчання англійської мови учнів старших класів у шкільних ліцеях. Загалом, проблема формування

англомовної комунікативної компетентності учнів професійних ліцеїв знаходиться на стадії розробки і потребує подальших досліджень.

Мета цієї статті – розкрити зміст формування англомовної комунікативної компетентності учнів професійних ліцеїв. Поставленій меті відповідають такі завдання: уточнити поняття англомовної комунікативної компетентності; визначити головні компоненти її структури; висвітлити питання змісту навчання англійської мови учнів професійних ліцеїв.

Виклад основного матеріалу дослідження. Англомовна комунікативна компетентність є невід'ємною складовою підготовки учнів професійних ліцеїв. У центрі уваги профільного навчання знаходяться питання професійної мобільності молодих спеціалістів, їх вміння здійснювати англомовне спілкування з фахівцями інших країн, і, безумовно, їх здатність обмінюватися досвідом задля поглиблення знань свого профілю.

Поняття англомовної комунікативної компетентності не є новим, а, навпаки, займає центральне місце в дослідженнях багатьох методистів, психологів, педагогів. Проте, визначення цього поняття є досить дискусійним, адже не існує єдиної думки щодо його тлумачення.

Особливого інтересу набуває розмежування або ототожнення понять «компетенція», «компетентний», «компетентність». Поняття «компетенція» визначається як коло питань, у яких людина добре обізнана; «компетентний» – як той, який має достатні знання в певній галузі, синонімічний до прикметника кваліфікований; «компетентність» – як обізнаність у певній галузі; як володіння компетенцією [8, с. 302].

Під комунікативною компетенцією розуміється комунікативний потенціал особистості, який характеризує її комунікативні можливості та визначає якість, успішність її спілкування в різних сферах життєвої діяльності [9, с. 206]. А комунікативна компетентність – це практичний аспект проблеми взаєморозуміння, який відображає рівень культурного розвитку особистості в суспільстві, є одним із чинників виховання толерантності і взаєморозуміння [9, с. 206].

Отже, змістовими для поняття «компетенція» є: по-перше, знання, які повинні мати учні; по-друге, коло питань, у яких вони повинні бути обізнаними. А поняття «компетентність» відрізняється тим, що воно завжди розглядається в контексті певної професійної галузі людини і характеризується володінням знаннями, необхідними для діяльності певного профілю. Компетентність – це інтеграція різних компетенцій людини, які формуються в процесі теоретичного і практичного досвіду людини [2]. Відповідно, поняття англомовної комунікативної компетентності визначається як здатність і готовність здійснити англомовну комунікацію, яка формується на основі певного комплексу компетенцій і досвіду учнів.

Англомовна комунікативна компетентність учнів професійних ліцеїв має складну структуру. Загальноприйнято виділяти такі компоненти англомовної комунікативної компетентності, які, у свою чергу, теж включають цілий ряд компетентностей: 1) мовна компетентність; 2) мовленнєва компетентність; 3) лінгвосоціокультурна компетентність; 4) навчально-стратегічна компетентність [2, с. 13-15].

Мовна компетентність – здатність практично використовувати систему мови в межах її норм і культури. Під мовленнєвою компетентністю розуміють здатність застосовувати мовний матеріал у спілкуванні. До складу мовної компетентності входять лексичні, граматичні, фонетичні та орфографічні знання і навички, а до мовленнєвої – чотири види компетентності: в аудіюванні, говорінні, читанні та письмі.

Лінгвосоціокультурна компетентність складається з соціолінгвістичної, соціокультурної та соціальної компетенції. Складовими першої є знання учнями важливих для спілкування особливостей мовленнєвої і не мовленнєвої поведінки носіїв мови; складовими другої – знання учнями основних фактів з різних сфер, зокрема, історії, географії, економіки, літератури, мистецтва, традицій, звичаїв та особливостей повсякденного життя народу, мова

якого вивчається; складовими третьої – вміння керувати соціальною ситуацією у процесі комунікації.

Навчально-стратегічна компетентність охоплює знання різноманітних стратегій навчання. До цього виду компетентності належать: уміння аналізувати та оцінювати ситуацію спілкування; уміння здійснювати самоосвіту за допомогою підручника, словника, навчального посібника тощо; уміння задовольняти свої пізнавальні інтереси.

Крім того, серед компонентів англомовної комунікативної компетентності виділяють: 1) лінгвістичну компетентність; 2) лінгвосоціокультурну або соціолінгвістичну компетентність; 3) предметну компетентність; 4) психологічну або психолінгвістичну компетентність [3, с. 70-71]. Лінгвістична і лінгвосоціокультурна компетентності складаються з деяких аспектів. У лінгвістичній компетентності такими аспектами є формально-логічний й прагматичний, а в лінгвосоціокультурній компетентності – формально-логічний, прагматичний та паралінгвістичний аспекти, а також аспект стереотипів «стилю ділового життя» [3, с. 71]. Предметна компетентність – це здатність оперувати знаннями, вміннями та навичками в межах змісту певного предмета, яка забезпечує змістову сторону комунікації [3, с. 69]. Психологічна компетентність – це готовність і здатність реагувати на репліки співбесідника, прогнозувати його можливу реакцію, вчинки тощо [3, с. 70].

Виходячи з цього, можна стверджувати, що англомовна комунікативна компетентність складається з різноманітних компонентів: мовної, мовленнєвої, лінгвосоціокультурної, навчально-стратегічної, лінгвістичної, соціолінгвістичної, предметної, психологічної компетентностей. Слід зазначити, що можна виділити й інші компоненти англомовної комунікативної компетентності. Усі компоненти взаємопов'язані між собою і складають структуру англомовної комунікативної компетентності учнів професійних ліцеїв.

Формування англомовної комунікативної компетентності ліцеїстів здійснюється в межах змісту навчального предмету і визначається програмою [10]. Відповідно до неї, зміст навчання англійської мови учнів професійних ліцеїв структуровано в кілька частин, що реалізують предметну, комунікативну і процесуальну сторони мовленнєвої діяльності.

Відповідно до компонентного складу змісту навчання англійської мови А. С. Гембарук ми виділяємо: 1) позамовний компонент, складовими якого є сфери, теми і ситуації спілкування; 2) комунікативний компонент, до якого відносяться мовний, мовленнєвий і соціокультурний матеріал; 3) процесуальний компонент, елементами якого є форми, методи і засоби навчання [11, с. 59]. Ми спираємося на компонентний склад змісту навчання англійської мови, запропонований А. С. Гембарук [11], оскільки він є чітко структурованим, повним і включає компоненти, що сприяють формуванню англомовної комунікативної компетентності.

До складу позамовного компонента відносяться певні сфери, теми і ситуації англомовного спілкування. Формування англомовної комунікативної компетентності можливе за умови моделювання в навчальному процесі типових ситуацій реального спілкування, які виникають у різних сферах життя [12, с. 47]. Програмою встановлені такі сфери спілкування: 1) особистісна; 2) публічна; 3) освітня [10]. Особистісна сфера включає сімейну та соціально-побутову тематику. Спілкування на суспільну і соціокультурну тематику охоплює публічна сфера. До освітньої сфери належать тематичні ситуації, які стосуються шкільного життя та учнів.

Програмою визначені такі теми і комунікативно-мовленнєві ситуації, у межах яких буде формуватися англомовна комунікативна компетентність учнів професійних ліцеїв: 1) я, моя сім'я, друзі (особистість, стосунки з товаришами, батьки і діти, толерантне ставлення до оточуючих); 2) дозвілля і спорт (ставлення до спорту, спортивні події, враження від матчу, змагань, роль спорту в житті особистості та суспільства); 3) культура харчування (національна кухня Великої Британії та України, особисті пріоритети, заклади громадського харчування); 4) природа і погода (природні катаклізми та їх наслідки); 5) мистецтво (жанри мистецтва, живопис, кіно, театр, телебачення; відомі художники та їхні твори; відвідування

музею, виставки або галереї; вплив мистецтва на естетичний розвиток людини); 6) молодь і молодіжна культура (життя і проблеми молоді, молодіжний рух в Україні); 7) наука і технічний прогрес (сучасні засоби комунікації і комп'ютерні технології, вплив науково-технічного прогресу на життя людини і довкілля); 8) Україна у світі (суспільно-політичне життя в країні, представницькі місії за кордоном, міжнародне співробітництво); 9) шкільне життя (освіта в Україні й за кордоном, випускні іспити); 10) робота і професія (уміння та навички, вимоги до професійних якостей та кваліфікацій, вибір професії, пошук роботи, планування майбутнього).

Використання англійської мови у різноманітних сферах спілкування забезпечує готовність учнів професійних ліцеїв здійснювати англомовне спілкування в багатьох тематичних і комунікативно-мовленневих ситуаціях. Під комунікативно-мовленнєвою ситуацією, за визначенням В. Л. Скалкіна, розуміють динамічну систему взаємодіючих факторів об'єктивного і суб'єктивного планів, які залучають людину до мовленнєвого спілкування і визначають її поведінку в межах одного акту спілкування [12, с. 47]. Комунікативно-мовленнєві ситуації мають бути максимально наближеними до реальних.

Залежно від функціональності та спрямованості, методисти визначають різноманітні види комунікативно-мовленневих ситуацій. Виділяють такі види комунікативно-мовленневих ситуацій: 1) стимулюючі і проблемні ситуації, які сприяють розвитку мотивації навчання та інтересу учнів до вивчення наукового стилю мовлення; 2) дублюючі ситуації (формують уміння точно відтворювати мовленнєвий зразок); 3) замінюючі ситуації (уміння підставляти і відтворювати зразок із новим змістом); 4) поширено-замінюючі ситуації (уміння поширювати заданий зразок); 5) перетворюючі ситуації (уміння перебудовувати заданий зразок); 6) моделюючі ситуації (уміння обирати форму і спосіб передачі змісту); 7) комбіновані ситуації (уміння комбінувати засвоєваний матеріал з раніше засвоєним); 8) підготовчо-комунікативні ситуації (уміння варіювати засвоєний матеріал, будувати за допомогою опори власне висловлювання, під час навчання діалогічного мовлення – дублюючих ситуацій); 9) реагуючі (уміння реагувати на репліку співрозмовника, розвивати реагуючу репліку); 10) спонукаючі (уміння починати діалог, розгорнути стимулююче висловлювання); 11) передрозмовні ситуації, які формують уміння будувати висловлювання, брати участь у монологічному і діалогічному мовленні за допомогою опори; 12) розмовні ситуації, які формують уміння самостійно будувати власні висловлювання, брати участь у розмові або дискусії відповідно до завдань комунікативно-мовленнєвої ситуації [13].

Комунікативний компонент змісту навчання англійської мови ліцеїстів містить мовний, мовленнєвий і соціокультурний матеріал. За допомогою мовного і мовленнєвого навчального матеріалу відбувається навчання англомовному спілкуванню. У програмі зафіксований мовний матеріал, необхідний для граматично правильного англомовного висловлювання; це, наприклад, використання наголосу в подвійних словах; інтонація формального і неформального стилів; використання лексичних одиниць, граматичних структур. До мовленнєвого матеріалу належать мовні кліше та формули мовленнєвого етикету; привітання, прощання; висловлювання власної точки зору тощо. Соціокультурний матеріал включає систему країнознавчих та лінгвокраїнознавчих знань, а також вмінь визначати й використовувати лінгвосоціокультурну інформацію для спілкування з представниками інших культур.

Складовими процесуального компонента є форми, методи і засоби навчання англійської мови учнів професійних ліцеїв. Успішність формування англомовної комунікативної компетентності ліцеїстів залежить від правильного вибору форм і методів навчання. Відповідно до програми, для учнів профільної школи рекомендовано використовувати парні і групові форми роботи, а також інтерактивні методи навчання [10, с. 6]. Такі форми і методи навчання сприяють формуванню в ліцеїстів готовності до англомовного спілкування не тільки в класній кімнаті з товаришами, але й в реальних умовах спілкування з представниками інших культур. Головним засобом навчання виступає підручник, який

необхідно доповнювати робочими зошитами, літературою для домашнього читання, автентичними аудіо- і відеоматеріалами тощо.

Орієнтованим результатом випускників професійних ліцеїв в оволодінні англійської мови є досягнення рівня B1 за шкалою, рекомендованою європейськими стандартами [10, с. 4]. Ліцеїст повинен: розуміти інформацію як під час безпосереднього спілкування, так і опосередкованого; висловлюватися відповідно до певної ситуації (обсяг висловлювання – не менше 16 речень); спілкуватися, дотримуючись основних норм, прийнятих в країні, мова якої вивчається (висловлювання кожного – не менше 11 реплік); читати тексти з повним розумінням змісту і знаходити необхідну інформацію (обсяг – не менше 1800 друкованих знаків за годину); писати поздоровлення, запрошення тощо (обсяг – не менше 16 речень) [10, с. 28-29].

Отже, аналіз програми показав, що зміст навчання англійської мови відповідає головним дидактичним і методичним принципам навчання. Програмою встановлений необхідний мінімум для формування англомовної комунікативної компетентності учнів профільної школи, який відповідає інтересам і потребам учнів професійних ліцеїв. Слід зазначити, що програма з англійської мови не встановлює послідовність вивчення тем, а вказує на зміст, який є обов'язковим для навчання в профільній школі.

Специфіка навчання англійської мови у професійному ліцеї полягає в тому, що обсяг навчального матеріалу рівномірно розподіляється на три навчальні роки. На вивчення англійської мови відводиться дві або три години на тиждень.

У структурі навчання англійської мови особливе значення мають факультативні курси з англійської мови. Такі курси не є обов'язковими. Мета факультативних занять – поглибити вивчення предмету, удосконалити знання, вміння, навички, враховуючи інтереси, нахили, здібності, у тому числі і можливості кожного учня. На додаткових заняттях викладач надає допомогу ліцеїстам, що або зазнають труднощів у навчанні, або, навпаки, потребують поглиблення знань з предмету. Звичайно, створюються навчальні програми факультативів, розроблені ліцеєм. Такі програми повинні бути затверджені відповідними предметними комісіями Науково-методичної ради з питань освіти Міністерства освіти і науки України. Кількість годин на факультативах визначається навчальним закладом.

Професійно орієнтований компонент змісту навчання відбувається згідно з принципом професійної орієнтації. Тематичний блок «Робота і професія» відображає специфіку майбутньої фахової діяльності ліцеїстів.

Серйозною проблемою в системі професійних ліцеїв є те, що учні вступають до цих закладів з низьким рівнем знань. Навчання англійської мови обов'язково слід починати з найпростішого лексичного і граматичного матеріалу.

У сучасній методиці донині не існує єдиної думки щодо складу компонентів змісту навчання учнів. Проблему змісту та організації навчання англійської мови досліджують С. Ю. Ніколаєва [12], Н. М. Рекун [14], О. В. Хоменко [15] та ін.

За С. Ю. Ніколаєвою, зміст навчання учнів професійних ліцеїв складається з трьох компонентів: 1) державного; 2) регіонального; 3) шкільного [12, с. 10-11]. Державний компонент є інваріантною складовою навчального плану, яка є обов'язковим мінімумом. Історія, культура, національні традиції, звичаї свого народу є частиною регіонального компонента. Учні повинні знати, поважати і цінувати не тільки особливості культури країни, мова якої вивчається, а й незрівнянні відмінності власної історії, культурних пам'яток тощо. Частиною шкільного компонента є зміст навчання, який підбирається винятково для учнів професійних ліцеїв, враховуються їх інтереси, здібності, професійні схильності. Регіональний і шкільний компоненти відносяться до варіативної складової навчального плану.

Н. М. Рекун виокремлює комунікативний, лінгвістичний та психологічний компоненти змісту навчання англійської мови [14, с. 9-10]. На підставі аналізу компонентного складу

змісту навчання іноземної мови учнів старших класів у роботі запропоновано здійснювати послідовний відбір комунікативного, лінгвістичного та психологічного компонентів профільного змісту навчання англійської мови.

О. В. Хоменко виділяє такі чотири компоненти змісту навчання: 1) позамовний компонент, елементами якого можуть виступати сфери діяльності, теми, проблеми та ситуації спілкування; 2) мовний компонент, який традиційно складається з фонетичного, лексичного і граматичного матеріалу; 3) мовленнєвий компонент, складовими якого є зразки мовлення на рівні фрази, понадфразової єдності, тексту; формули мовленнєвого етикету, вільні та стійкі словосполучення; 4) соціокультурний компонент, зміст якого складається із системи країнознавчих та лінгвокраїнознавчих знань, навичок і вмінь вербальної та невербальної поведінки носіїв мови; психологічний компонент, який полягає у формуванні навичок та вмінь використання мови, що вивчається, з метою спілкування [15, с. 6].

Висновки з дослідження та перспективи. Питання ефективності формування англомовної комунікативної компетентності учнів досліджуються багатьма методистами. Аналіз останніх досліджень показує, що «компетенція» і «компетентність» є різними поняттями, які не можна ототожнювати. Компетенція визначається як засвоєння певних знань, вмінь, необхідних для розв'язання теоретичних і практичних завдань. Компетентність розуміється як володіння знаннями, вміннями, досвідом у відповідній професійній сфері діяльності. Відповідно, англомовна комунікативна компетентність – це володіння знаннями, вміннями англомовного спілкування, культурою, традиціями, особливостями поведінки, країни, мова якої вивчається, яке формується на основі певного комплексу компетенцій і досвіду учнів.

Поділяючи позицію більшості методистів, розглядаємо англомовну комунікативну компетентність як складне поняття, яке має багатокомпонентну структуру. Компоненти структури є повноцінно самостійними елементами, які перебувають у тісному взаємозв'язку між собою.

До компонентного складу змісту формування англомовної комунікативної компетентності ліцеїстів належать: позамовний, комунікативний і процесуальний компоненти. Можна виділити різну кількість інваріантних і варіативних частин навчання англійської мови. Найбільш ефективними для формування англомовних комунікативних вмінь учнів професійних ліцеїв визнаються: позамовний, комунікативний, соціокультурний і психологічний компоненти.

Особлива специфіка навчання в професійному ліцеї вимагає нагального вирішення проблеми змісту навчання англійської мови ліцеїстів з урахуванням відповідного профілю. Проведене дослідження не вичерпує всіх питань, пов'язаних із формуванням англомовної комунікативної компетентності учнів професійних ліцеїв. Актуальною залишається проблема створення програм, планів, навчальних посібників для професійно-технічних навчальних закладів; питання організації, форм, методів навчання; систематизація вправ для навчання англомовного спілкування ліцеїстів тощо.

ЛІТЕРАТУРА

1. Бориско Н. Ф. Формирование профессионально ориентированной коммуникативной компетенции на практических занятиях по иностранному языку или Сколько методики нужно будущему учителю? / Н. Ф. Бориско // *Іноземні мови*. – 2010. – № 2. – С. 3–10.
2. Ніколаєва С. Ю. Цілі навчання іноземних мов у аспекті компетентнісного підходу / С. Ю. Ніколаєва // *Іноземні мови*. – 2010. – № 2. – С. 11–17.
3. Тарнопольский О. Б. Формулировка цели обучения английскому языку на 1 курсе экономических и технических вузов в условиях интеграции преподавания языка и специальности / О. Б. Тарнопольский, З. М. Корнева // *Вісник Дніпропетровського університету імені Альфреда Нобеля*. – 2013. – № 1. – С. 65–73. – (Серія: Педагогіка і психологія).

4. Алфімов В. Модель творчої особистості ліцеїста / В. Алфімов // Рідна школа. – 2005. – № 5. – С. 9–14.
5. Сологуб А. Креативний підхід до профільного навчання ліцеїстів / А. Сологуб // Рідна школа. – 2007. – № 5. – С. 15–17.
6. Вінник Н. Д. Компетентнісний підхід у розвивально-професійній підготовці учнів ПТНЗ / Н. Д. Вінник // Педагогіка і психологія професійної освіти. – 2007. – № 5. – С. 74–78.
7. Арванітопуло Е. Г. Проектна методика навчання англійської мови на старшому ступені ліцею : дис. на здобуття наук. ступеня канд. пед. наук : спец. 13.00.02 / Арванітопуло Елла Георгіївна ; Київ. нац. лінгв. ун-т. – К., 2006. – 295 с.
8. Биби́к С. П. Словник іншомовних слів : тлумачення, словотворення та слововживання : близько 35 000 слів і словосполучень / С. П. Биби́к, Г. М. Сюта. – Х. : Фоліо, 2006. – 624 с. – (Бібліотека державної мови).
9. Мамчур Л. І. Комунікативна компетентність особистості: її роль і значення в успішному спілкуванні / Л. І. Мамчур // Збірник наукових праць Уманського державного педагогічного університету. – 2006. – Ч. 2. – С. 203–209.
10. Іноземна мова : програма для загальноосвітніх навчальних закладів 10-11 класи. Рівень стандарту. Академічний рівень. Профільний рівень. – К. : [Поліграфкнига], 2010. – 111 с.
11. Гембарук А. С. До проблеми змісту навчання іноземної мови як дидактичної категорії / А. С. Гембарук // Збірник наукових праць Уманського державного педагогічного університету. – 2006. – Ч. 2. – С. 56–73.
12. Методика викладання іноземних мов у середніх навчальних закладах : підруч. для студ. вищих навч. закл. освіти / [кол. авторів під керівн. С. Ю. Ніколаєвої]. – [Вид. 2-е, доп. і перероб.]. – К. : Левінт, 2002. – 328 с.
13. Дементьева Т. І. Навчально-мовна ситуація як засіб формування комунікативної компетенції студентів-іноземців у навчально-професійній сфері спілкування / Т. І. Дементьева // Педагогіка та психологія : зб.наук. пр. – Х. , 2003. – № 24. – С. 121–125.
14. Реку́н Н. М. Зміст і організація навчання англійської мови в старших класах економічного профілю : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. пед. наук : спец. 13.00.02 / Наталія Михайлівна Реку́н ; Київ. нац. лінгв. ун-т. – К., 2008. – 24 с.
15. Хоменко О. В. Зміст навчання англійської мови у 10 - 11-х класах середньої загальноосвітньої школи : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. пед. наук : спец. 13.00.02 / Олександр Вікторович Хоменко ; Київ. держ. лінгв. ун-т. – К., 2001. – 20 с.

REFERENCES

1. Borisko N. F. Formirovanie professional'no orientirovannoj kommunikativnoj kompetencii na praktičeskix zanjatijax po inostrannomu jazyku ili Skol'ko metodiki nuzhno budushhemu učitelju? / N. F. Borisko // Inozemni movi. – 2010. – № 2. – P. 3–10.
2. Nikolaeva S. Ju. Cili navchannja inozemnih mov u aspekti kompetentnisonogo pidhodu / S. Ju. Nikolaeva // Inozemni movi. – 2010. – № 2. – P. 11–17.
3. Tarnopol'skij O. B. Formulirovka celi obuchenija anglijskomu jazyku na 1 kurse jekonomičeskix i tehničeskix vuzov v uslovijah integracii prepodavanija jazyka i special'nosti / O. B. Tarnopol'skij, Z. M. Korneva // Visnik Dnipropetrovs'kogo universitetu imeni Al'freda Nobelja. – 2013. – № 1. – P. 65–73. – (Serija: Pedagogika i psihologija).
4. Alfimov V. Model' tvorčoyi osobistosti liceyista / V. Alfimov // Ridna shkola. – 2005. – № 5. – P. 9–14.

5. Sologub A. Kreativnij pidhid do profil'nogo navchannja liceyistiv / A. Sologub // Ridna shkola. – 2007. – № 5. – P. 15–17.
6. Vinnik N. D. Kompetentnisnij pidhid u rozvival'no-profesijnij pidgotovci uchniv PTNZ / N. D. Vinnik // Pedagogika i psihologija profesijnoyi osviti. – 2007. – № 5. – P. 74–78.
7. Arvanitopulo E. G. Proektna metodika navchannja anglijs'koyi movi na starshomu stupeni liceju : dis. na zdobuttja nauk. stupenja kand. ped. nauk : spec. 13.00.02 / Arvanitopulo Ella Georgiyivna ; Kiyiv. nac. lingv. un-t. – K., 2006. – 295 p.
8. Bibik S. P. Slovnik inshomovnih sliv : tlumachennja, slovotvorennja ta slovovzhivannja : bliz'ko 35 000 sliv i slovopoluchen' / S. P. Bibik, G. M. Sjuta. – H. : Folio, 2006. – 624 p. – (Biblioteka derzhavnoyi movi).
9. Mamchur L. I. Komunikativna kompetentnist' osobistosti: yiyi rol' i znachennja v uspishnomu spilkuванні / L. I. Mamchur // Zbirnik naukovih prac' Umans'kogo derzhavnogo pedagogichnogo universitetu. – 2006. – Ch. 2. – P. 203–209.
10. Inozemna mova : programa dlja zagal'noosvitnih navchal'nih zakladiv 10-11 klasi. Riven' standartu. Akademichnij riven'. Profil'nij riven'. – K. : [Poligrafkniga], 2010. – 111 p.
11. Gembaruk A. S. Do problemi zmistu navchannja inozemnoyi movi jak didaktichnoyi kategoriyi / A. S. Gembaruk // Zbirnik naukovih prac' Umans'kogo derzhavnogo pedagogichnogo universitetu. – 2006. – Ch. 2. – P. 56–73.
12. Metodika vikladannja inozemnih mov u serednih navchal'nih zakladah : pidruch. dlja stud. vishnih navch. zakl. osviti / [kol. avtoriv pid kerivn. S. Ju. Nikolaevoyi]. – [Vid. 2-e, dop. i pererob.]. – K. : Levint, 2002. – 328 p.
13. Dement'eva T. I. Navchal'no-movna situacija jak zasib formuvannja komunikativnoyi kompetenciyi studentiv-inozemciv u navchal'no-profesijnij sferi spilkuвання / T. I. Dement'eva // Pedagogika ta psihologija : zb.nauk. pr. – H. , 2003. – № 24. – P. 121–125.
14. Rekun N. M. Zmist i organizacija navchannja anglijs'koyi movi v starshih klasah ekonomichnogo profilju : avtoref. dis. na zdobuttja nauk. stupenja kand. ped. nauk : spec. 13.00.02 / Natalija Mihajlivna Rekun ; Kiyiv. nac. lingv. un-t. – K., 2008. – 24 p.
15. Homenko O. V. Zmist navchannja anglijs'koyi movi u 10 - 11-h klasah seredn'oyi zagal'noosvitn'oyi shkoli : avtoref. dis. na zdobuttja nauk. stupenja kand. ped. nauk : spec. 13.00.02 / Oleksandr Viktorovich Homenko ; Kiyiv. derzh. lingv. un-t. – K., 2001. – 20 p.

УДК 378.091:792.071.2.028-057.875

ПРОБЛЕМИ СТВОРЕННЯ КРЕАТИВНОГО ОСВІТНЬОГО ПРОСТОРУ В ПРОЦЕСІ ФОРМУВАННЯ ТЕХНІКИ ПРОФЕСІЙНОГО СПІЛКУВАННЯ МАЙБУТНІХ АКТОРІВ

Стадніченко Н.В., ст. викл.

Запорізький національний університет, вул. Жуковського, 66, м. Запоріжжя, Україна

esp64@mail.ru

У статті здійснюється аналіз проблем, які виникають упродовж формування професійного спілкування майбутніх акторів та їх особистісного становлення. Пропонуються способи створення креативного освітнього простору, вдосконалення освітнього процесу в творчих навчальних закладах та його гуманізації. Пропонується створення креативного освітнього простору як необхідної умови формування професійного спілкування майбутнього актора, яке відбувається у процесі педагогічної діяльності.

Ключові слова: творча особистість, креативність, освітній простір, професійне спілкування, комунікативні нахили.